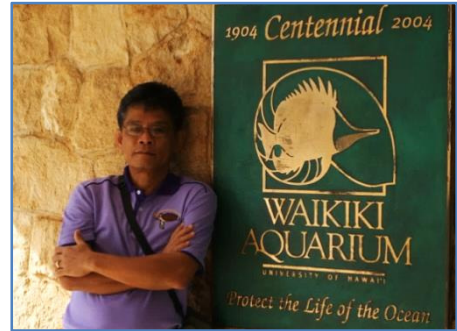

ปะการังมีชีวิต (Aloha ฮาวาย ตอน 2)

Waikiki Aquarium สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำเก่าแก่เป็นอันดับสองของสหรัฐอเมริกา ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1904 อาคารหลังปัจจุบันเปิดใช้งานในปี ค.ศ. 1955 อยู่ในบริเวณสวนสาธารณะตอนปลายสุดของหาดไวคิกิ อัตราค่าเข้าชมเพียง 12 USD เด็ก ผู้สูงอายุ และสมาชิก ราคาลดลงตามส่วน ตัวอาคารทรงบังกะโลชั้นเดียว ผนังด้านหน้าเรียงด้วยหินใหญ่ยาแนวแบบสมัยนิยมเมื่อ 60-70 ปีที่แล้ว ด้านซ้ายมีแผ่นป้ายทองเหลืองบนพื้นสีเขียวเข้มติดอยู่แสดงปีที่ก่อตั้งบ่งบอกถึงความเก่าแก่ของสถานที่ พื้นหลังของ Logo เป็นรูปหอยวงช้าง (chambered nautilus) ผ่าซีกให้เห็นโครงสร้างภายใน โดยมีรูปปลาผีเสื้อปากยาว (Yellow longnose butterflyfish) ซ่อนทับอยู่ด้านบน รูปหอยวงช้างน่าจะเป็นประกาศเกียรติคุณให้กับ Dr. Leighton Taylor สมัยที่ท่านปฏิรูกระบบน้ำและกระบวนการดูแลสัตว์น้ำจนหอยวงช้างสามารถผสมพันธุ์วางไข่ในตู้แสดงได้และอนุบาลจนเป็นผลสำเร็จ ผลผลิตลูกหอยที่เพาะฟักได้แจกจ่ายให้สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำที่เป็นพันธมิตรกันนำไปจัดแสดงโดยไม่ต้องออกทะเลไปจับ

มาใหม่จากธรรมชาติ แสดงให้เห็นขีดความสามารถของสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ธรรมชาติ ส่วนปลาผีเสื้อปากยาวไม่รู้ว่าจะเกี่ยวพันอะไรกับประวัติศาสตร์ของที่นี่ เพราะเท่าที่ข้อมูลมีอยู่ ปลาตัวนี้ยังไม่มีใครเพาะพันธุ์มันได้สำเร็จ รู้เพียงแต่ว่ามันมีอยู่มากในแนวปะการังของหมู่เกาะฮาวาย University of Hawaii เขียนด้วยตัวอักษรขนาดจิ๋วอยู่ใต้โลโก้อย่างเจียมเนื้อเจียมตัว ด้านล่างของป้ายมีตัวอักษรเขียนไว้ว่า protect the life of the ocean เพื่อแสดงเจตนารมณ์ขององค์กรต่อสาธารณชนอีกด้วย

ใครที่เคยไปเยี่ยมชมสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำขนาดใหญ่ทันสมัยในประเทศญี่ปุ่นหรือตะวันออกกลางก่อนมาที่นี่ อาจจะบ่นว่า Waikiki Aquarium ไม่เห็นมีอะไรเลย เดินแป๊บเดียวก็ทั่วแล้ว ..ใช่ครับ..มันเป็นอย่างนั้นจริงๆ แต่หากจะลี้กถึงเบื้องหลังแล้วจะพบความธรรมดาแบบไม่ธรรมดาของสถานที่แห่งนี้ ขนาดเล็กหรือใหญ่ไม่ใช่เรื่อง

Waikiki Aquarium เป็นหนึ่งในบรรดาสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำของโลกนี้ที่เคยตั้งความหวังไว้ว่าจะต้องแวะไปดูสักครั้งหนึ่ง ด้วยคำโฆษณาที่ปรากฏอยู่บนโลกอินเตอร์เน็ตมานานกว่า 20 ปี ถึงความสำเร็จในการทำ Coral farm บนฝั่งโดยใช้ระบบอย่างง่าย

Coral farm ตัวจริงที่ยังคงใช้งานได้อยู่ แสดงการปักชำกิ่งปะการังท่ามกลางสายลมและแสงแดด ถึงสี่เหลี่ยมด้านซ้ายบนเป็นอุปกรณ์ทำคลื่นเทียม น้ำที่ล้นไปในตู้กระจกทรงแบนเตี้ยด้านขวามือจัดวางหอยมือเสือแสดงไว้หลายตัวพร้อมคำอธิบายการดูแลอภิบาล พยายามเดินวนสังเกตดูตั้งหลายเที่ยวก็ไม่เห็นมีเครื่องมืออะไร นอกจากปั้มน้ำ 2-3 ตัวเท่านั้น นักท่องเที่ยวฝรั่ง เจ๊ก แยก ญี่ปุ่น หรือไทยก็เหมือนๆ กันครับ มุมให้ความรู้นี้ค่อนข้างเจียบเหงาไร้ผู้คนสนใจ

สำคัญ วัดกันที่เนื้อหาระตีกว่า เจตนารมณ์ของคณะผู้ริเริ่มก่อตั้ง คือ “show the world the riches of Hawaii’s reefs” นับว่าเป็นวิสัยทัศน์ที่ยาวไกลของคนเมื่อร้อยกว่าปีมาแล้ว วันนี้สิ่งที่เป็แม่เหล็กดึงดูดให้

รูปนี้ต้องปรับกล้องไปเป็นระบบควบคุมด้วยมือ ทั้งการตั้งค่าแสงและความเร็วชัตเตอร์ เพื่อให้เห็นหนวดยาวเส้นบางเบาที่พริ้วไหวไปตาม กระแสน้ำซึ่งบ่งบอกถึงความสมบูรณ์ของโพลิบ

นักวิชาการประมงบ้านนอกเดินทางมาที่นี่ คือ Coral farm ที่มีคำอธิบายอย่างย่อๆ ไว้ในเว็บไซต์ว่า ใช้ถึงขนาด 950 ลิตร ตั้งอยู่กลางแจ้งให้ปะการังได้รับแสงแดดธรรมชาติ สร้างกระแสน้ำเลียนแบบธรรมชาติ น้ำสะอาดที่มีธาตุอาหารต่ำที่จัดการด้วยวิธีการเลี้ยงปลาหินสมุทรและปลาเล็กปลาน้อยในแนวปะการังไว้ด้วยเท่านั้น อะไรมันจะง่ายปานนั้น ข้อมูลบอกว่าปะการังเขากวางที่ปักชำในถังนี้สามารถเติบโตงอกยาวได้สูงสุดถึง 20 เซนติเมตรต่อปี ผลผลิตที่ได้แจกจ่ายไปแสดงในสถาน

แสดงพันธุ์สัตว์น้ำสาธารณะหลายแห่งทั่วประเทศ ใครที่สนใจในการเลี้ยงสัตว์น้ำไม่มีกระดูกสันหลังกลุ่มนี้ เคยคิดว่าการเลี้ยงปะการังต้องลงทุนสูงมีอุปกรณ์พิสดารพันลึกตามคำบอกเล่าของครูแห่งสวนจตุจักร สมควรเดินทางมาดูให้เห็นกับตาสักครั้งหนึ่งก่อนที่จะควักกระเป๋าจ่ายสตังค์เรือนแสนออกไปกับวัสดุอุปกรณ์สารพัดสารพันที่ดูดีมีสกุล แต่บางชิ้นก็หาไม่ประโยชน์อันใดไม่หรือมีประโยชน์บ้างแต่ก็จ่ายแพงแบบเล่นไม่คุ้มค่าตัว ค่าเข้าชมที่นี่ก็ถูกมาก มาเดินดูแบบแล้วคัดลอกไปสร้างไปทำเองที่บ้านดีกว่าการที่ท่านจะต้องซื้อโน่นซื้อนี่อย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ไปตามคำโฆษณาหลายรัฐหลายเพื่ออยู่หน้าท่าน

ผู้แสดงปะการังมีชีวิต กัลปังหา และแอนิโมนีมีอยู่หลายตู้หลากหลายสไตล์ ตู้ขนาดใหญ่จัดในลักษณะกลุ่มก้อนหินปะการังที่ชาวเรือสมัยโบราณสพบถึงมันว่า “ไอ้หินโสโครก”

ตู้นี้ขบบอกว่าว่าจะได้รูปต้องยืนรออยู่ตั้งนานสองนานจนกว่าพวกฝรั่ง เจ๊ก ญี่ปุ่นมุงทั้งเด็กและผู้ใหญ่จะล่าถอยไป ฝรั่งที่เหลืออยู่ 2-3 คนก็มีน้ำใจหลีกมุมกล้องให้ ฝรั่งอีกคนที่ถือกล้องวิดีโอถ่ายอย่างขะมักเขม้นทุกช็อตก็มายืนรอต่อคิวอยู่ข้างหลัง ปลอ่ยให้เราได้ถ่ายรูปอย่างสนใจอยาก ต้องขอขอบคุณน้ำใจไมตรีมา ณ ที่นี้

เนื่องจากมันทำให้เรือใบอับปางมานักต่อนักแล้วปะการังเขากวางที่ชอบแสงจ้าจัดวางอยู่ด้านบนใกล้ผิวน้ำ ลดหล่นลงมา

ด้วยปะการังดอกทะเลากลิบบางซ้อนกันเป็นช่อเป็นชั้นจนถึงก้นตู้ที่ลึกเกือบ 2 เมตร ตามชอกหลีบที่หลบแสงมีปะการังสีส้มพวกที่ไม่สังเคราะห์จัดวางอยู่ ผุงปลาหลากสีว่ายเลาะไปมาประกอบกับหนวดยาวรุ่มร่าม

ของแอนิเมชันที่กว้างไกลตามกระแสคลื่นช่วยให้ผู้ดูมีชีวิตชีวา และที่ตรงกลางใกล้กับพื้นตู้มีหอยมือเสือตัวใหญ่ เบ่งบานรับแสงอยู่อย่างสบายอกสบายใจ

ตู้นี้มีกระจกเพียงครั้งเดียว สามารถชะโงกหน้าเข้าไปก้มดูได้ มีป้ายเตือนว่าอย่าเอามือลงไปจับปลาในตู้

แสงที่ส่องลงมาหล่อเลี้ยงต้นโกงกาง หญ้าทะเล และแอนิเมชันให้ห้องงาม ผู้ออกแบบจัดแสดงตู้นี้ต้องเป็นนักธรรมชาติวิทยาที่มีความเข้าใจระบบนิเวศแหล่งหญ้าทะเลอย่างลึกซึ้งทีเดียว

ตู้แสดงระบบนิเวศชายฝั่งแบบน้ำครึ่งตู้ที่มีคนสนใจไม่มากนัก ด้วยมันดูธรรมดาและคิดว่าจะดูระเกะระกะไปด้วยรากโกงกาง พื้นเลอะเทอะด้วยเศษซากพืช ผู้คนมักจะมองผ่านไปโดยไม่ได้หยุดจ้องดูรายละเอียด ตู้นี้ปล่อยปลาเสือพ่นน้ำแสดงว่าน้ำมีความเค็มต่ำ มีหอยขนาดเล็กที่กำลังแทะกินสาหร่ายเคลือบผิวใบของหญ้าทะเล บนพื้นทรายในดงหญ้าทะเลนั้นยังมีแอนิเมชันหวดสั้นอยู่ตัวหนึ่งด้วย มันคือสภาพความเป็นจริงของแนวหญ้าทะเลที่ขึ้นอยู่บนพื้นทรายใกล้ชายฝั่ง แต่ที่สำคัญกว่านั้นคือแสงแดดธรรมชาติจากหลังคาโปร่ง

สุขภาพของสัตว์น้ำกลุ่มนี้ดูได้จากความสมบูรณ์ของสี ไม่มีจุดดำซีดจางและไม่มีอาการหลุดลอกของโพลิบ

กัลปังหาตามธรรมชาติมักจะพบบนหน้าผาใต้ทะเลที่กระแสน้ำไหลเชี่ยวกราก ฐานยึดแน่นกับก้อนหิน กิ่งก้านเรียวยาวมีความแข็งแรงเหนียวแน่นแต่อ่อนไหวให้ตัวโค้งงอได้ไม่เปราะหักเหมือนกิ่งปะการัง ความสมบูรณ์ของสัตว์น้ำในกลุ่มแอนโทซัวในตู้แสดงของที่นี่ก็สมกับราคาคุยที่เคยได้อ่านมาจากข้อมูลในอินเทอร์เน็ตครับ ตู้แสดงของที่นี่ถึงจะมีไม่มากนักแต่หากจะจาะไนให้เห็นภาพคล้ายตามไปทั้งหมดคงต้องใช้พื้นที่หลายหน้ากระดาษ Touch pool ของที่นี่ก็ไม่เหมือนที่อื่นด้วยเน้นไปเฉพาะเรื่องความเกี่ยวพันของชีวิตสัตว์น้ำกับแนวปะการัง เรียกว่า Edge of the Reef: marine life of Hawaiian shore และหากจะถามว่าสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำแห่งนี้มีอะไรที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำในประเทศไทยเรา อิมม..ม ที่นี้ถึงจะเก่าแก่แต่ตู้ไม่รื้อนะท่าน คำตอบที่หลุดออกมาจากปากทันทีทันควันโดยไม่ต้องคิดเลย

องค์กรที่เก่าแก่ขนาดนี้ย่อมถูกกาลเวลาบ่มเพาะมาอย่างสุกงอม ช่วงรุ่งโรจน์ก็สร้างขวัญกำลังใจให้ฮึกเหิม การฝ่าวิกฤติช่วงภาวะตกต่ำช่วยทำให้องค์กรเข้มแข็งขึ้น ซึ่ง Waikiki Aquarium ก็เคยตกต่ำอยู่นานถึงครึ่งศตวรรษ เนื่องจากข้อจำกัดของระบบธุรกิจ จนกระทั่ง ปี ค.ศ. 1973 ที่องค์กรแห่งนี้ทรุดโทรมจนถึงขีดสุดที่อเมริกันชนจะทนได้ รัฐก็ป่าวประกาศหาอเมริกันฮีโร่มาช่วย

เมื่อ Dr. Taylor รับอาสาเข้ามาและเขียนแผนปฏิรูปกระบวนการทัศนียภาพใหม่นำเสนอในปี ค.ศ. 1978 ทำให้ Waikiki Aquarium กลับกลายมาเป็นองค์กรที่มีชีวิตชีวาและยังเป็นต้นแบบให้สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำแห่งอื่นๆ อีกด้วย

ใครอยากรู้ประวัติโดยละเอียดก็หาอ่านได้เพราะลูกฝรั่งข้างบ้านที่ก็อยู่แล้ว แต่ลูกไทยนี่แหละที่จะทำอย่างไร สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำสมุทรสาครที่กำลังจะโอนมาอยู่ในความดูแลของศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่งสมุทรสาคร ลงทุนรวมทั้งหมดเกือบหนึ่งร้อยล้านบาท สร้างมาแล้ว 5-6 ปี ตู้รั้วซีม อุกรณ์ อาคาร บ่อพักน้ำ เสื่อมสภาพเกือบหมดแล้ว การออกแบบระบบน้ำก็สิ้นเปลืองค่าไฟฟ้าสูงมาก อีกทั้งของหลวงงานก็ต้องเป็นแบบราชการไทยปกติที่ระเบียบพัสดุระเบียบการเงินวิธีการงบประมาณปีรัดจนแค้นแค้นขยับเขยื้อนอะไรไม่ได้ เจื่อนใจงานวิจัยที่ต้องส่งโครงการล่วงหน้าสองสามปีที่มีมันปิดกั้นแนวทางพัฒนานวัตกรรมโดยสิ้นเชิง เราจะต้องทนรับสภาพอย่างนี้ไปอีกกี่ศตวรรษ เราจะไม่ทำอะไรกับมันเลยหรือ ถ้าเราอยากเห็นพัฒนาการและความคุ้มค่าของการใช้ประโยชน์เงินภาษีอากรของเรา เราจะต้องดิ้นให้หลุดออกไปจากวงจรเดิมๆ ให้ได้ มันเป็นไปได้ไหมที่จะผนวกเรื่องความพยายามของภาคเอกชนไทยที่จะปลดสัตว์น้ำในกลุ่มแอนโทซัว หอยมือเสือ และสัตว์ทะเลหลายชนิดออกจากบัญชีสัตว์น้ำคุ้มครองประเภท ก. ที่ห้ามแตะต้องครอบครองเป็นเจ้าของเด็ดขาด ลงมาเป็นบัญชี ข. สัตว์น้ำคุ้มครองประเภทเพาะเลี้ยงได้สามารถทำฟาร์มให้มีผลผลิตออกมาค้าขายได้ในที่ประชุมก็ถกเถียงกันไม่จบไม่สิ้น ภาคเอกชนก็อ้างผลงานของฝรั่งมั่งคั่ง ญี่ปุ่น แจก แจก ท่านบอกว่าประสบผลสำเร็จนานปีการ ในเมืองไทยต้องทำงานอยู่ใต้ดินไม่สามารถหาหลักฐานมาแสดงได้เพราะมันผิดกฎหมาย หน่วยราชการผู้บังคับใช้กฎหมายก็ไม่ยอมรับฟัง โอกาสนี้ถ้าเราปรับใช้แนวทางพระราชบัญญัติที่รัฐบาล คสช. กำลังผลักดันอยู่ในขณะนี้ แจกกันไปบริษัทละตู้สองตู้ ลงแรงจ่ายสตังค์หน่อย ซ่อมแซมฟื้นฟูจัดการระบบ ทำในสิ่งที่ท่านว่าท่านแจ้ง นักวิชาการเก็บรายละเอียดงานทดลองวิจัยทำบันทึกผลงานออกมาเป็นหลักฐานราชการ ผู้ชมที่มาเยี่ยมชมปีละแสนกว่าคนเป็นประจักษ์พยาน การปลดล็อคก็จะเป็นเรื่อง Win Win ง่ายนิดเดียว ความคิดแบบลูกทุ่งบ้านนอกนั้นมันพอจะมีทางเป็นไปได้ไหมครับท่านอธิบดีฯ อติสร ท่านประมงจังหวัดชัยภูมิคนถูกรช่วยกันออกหัวคิดหน่อยเป็นไร การเลี้ยงปะการังมีชีวิตไว้ดูเล่นในบ้านเรือนจะได้กลายเป็นเรื่องธรรมดาสามัญกันเสียที ไม่ต้องเสียค่าเครื่องบินไปดูถึงฮาวาย ยกเว้นท่านอยากจะทำเรื่องไปดูสาว ๆ นุ่งบิกินีเล่นกระดานโต้คลื่นเท่านั้น

การให้ความรู้แก่เยาวชนเป็นเป้าหมายที่สำคัญ
ประการหนึ่งของสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ

สุทธิชัย ฤทธิธรรม เรื่องและภาพประกอบ (สิงหาคม 2559)

